

UNIVERSITETS- OG HØGSKOLERÅDET

The Norwegian Association of Higher Education Institutions

Bibliotek i universitets- og høgscolesektoren - utvikling, roller og oppgaver 1. november 2015

- **Rapport til Kunnskapsdepartementet**

Innhold

1 Innledning	3
1.1 Bakgrunn, arbeid og oppsummering	3
2 UH-bibliotekene - Høy kvalitet i utdanning og forskning	5
3 UH-bibliotekene - Forskning og utdanning for velferd, verdiskaping og omstilling	8
4 UH-bibliotekene - God tilgang til utdanning	13
5 UH-bibliotekene - Effektiv, mangfoldig og solid høyere utdanningssektor og forskningssystem	14
6 UH-bibliotekene - Nasjonale og internasjonale samarbeidspartnere	18
Referanser.....	21

1 INNLEDNING

Kunnskap, kritisk refleksjon, kjeldekritikk, vitenskapelig metode og meningsbryting er kjerneverdier i høgre utdanning og forskning.
(Kunnskapsdepartementet, Prop. 1 S (2011–2012)).

Fag- og forskningsbibliotek forvalter vitenskapelige kunnskapskilder som gir grunnlag for forskning, læring og formidling innenfor brede fagfelt. Bibliotekene er en del av en vitenskapelig infrastruktur som er avgjørende for at forskere og studenter får tilgang til oppdaterte og kvalitetssikrede kunnskapskilder. De er en ressurs som bidrar til økt kvalitet i utdanning og forskning, og forutsigbare rammebetingelser er avgjørende for å opprettholde dette bidraget.

Universitets- og høgskolerådet (UHR) organiserer ca 50 akkrediterte institusjoner i høyere utdanning. Disse har ulik innretning og størrelse; fra rene profesjonshøgskoler til tradisjonelle breddeuniversiteter. Alle institusjonene har eget bibliotek, men organisering, dimensjonering og spesialisering av bibliotek tjenestene er svært forskjellige. *Strukturmeldingen* (Meld. St. 18 (2014–2015)) og de etterfølgende sammenslåingene mellom institusjoner i sektoren vil påvirke universitets- og høgskolebibliotekene (UH-bibliotekene). Vi kommer tilbake til dette i kapittel 5.

Kulturdepartementet har utarbeidet en *Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018*, som ble lansert 12. august 2015. I arbeidet med strategien ble det etablert en referansegruppe hvor også bibliotekutvalget i UHR var representert. Det viser seg at oppgaver knyttet til fag- og forskningsbibliotekene i liten grad blir behandlet i Kulturdepartementets bibliotekstrategi. Vi vil kommentere *Nasjonal bibliotekstrategi* i kapittel 6.

UHRs bibliotekutvalg (UHR B) gir i denne rapporten en beskrivelse av bibliotekenes nåværende funksjon og ansvar innenfor høyere utdanning, og peker på utviklingsmuligheter, blant annet i lys av de siste forskningsmeldingene og *Strukturmeldingen* (Meld. St. 18 (2014-2015)).

1.1 BAKGRUNN, ARBEID OG OPPSUMMERING

Bakgrunn

I februar 2015 ble UHR invitert av Kunnskapsdepartementet (KD) til å utarbeide et strateginotat for UH-bibliotekene. UHR svarte på oppdraget ved å oversende en kort «*Tilstandsrapport*» for universitets- og høgskolebibliotek (UH-bibliotekene) våren 2015 og følger opp med denne rapporten.

Bibliotekutvalget i UHR har som sin primære oppgave å sikre samhandling og kunnskapsoverføring mellom bibliotekene i UH-sektoren. I denne rapporten vil vi derfor hovedsakelig behandle forhold som berører UH-bibliotekene. Innledningsvis vil vi peke på at det etter vår vurdering er behov for å se på forsknings- og utdanningsadministrasjon, bibliotek og IT-tjenester i sammenheng slik at institusjonene bedre kan utnytte kompetanse og kapasitet.

Norge er et lite land med en til dels fragmentert fagbiblioteksektor. Vi vil derfor understreke at det innenfor enkelte felter er behov for samordning mellom fag- og forskningsbibliotek som er underlagt ulike departementer.

Arbeid med rapporten

Arbeidsutvalget i UHR B har fungert som redaksjonskomité. Rapporten er diskutert i UHR B og endelig styret i UHR. Ulike miljøer i tilknytning til UHR B har vært involvert i arbeidet med rapporten, herunder UHR Bs arbeidsgrupper for forskningstjenester, læringstjenester og statistikk og styringsdata.

Disposisjon

UH-bibliotekenes primære oppgave er å bidra til at institusjonene når sine mål innenfor utdanning, forskning, formidling og innovasjon. Vi håper rapporten medvirker til erkjennelse og anerkjennelse av bibliotektenestenes bidrag til verdiskaping i UH-sektoren.

I 2014 godkjente Stortinget reviderte sektormål for høyere utdanning og rapporten er disponert etter disse. Under hvert kapittel gir UHR B anbefalinger til videre arbeid med ulike satsningsområder i UH-bibliotekene.

2 UH-BIBLIOTEKENE - HØY KVALITET I UTDANNING OG FORSKNING

UH-bibliotekene skal arbeide aktivt for å fremme en kunnskapskultur som styrker digital kompetanse og dannelse, samt etiske og akademiske holdninger når det gjelder gjenfinning, kildebehandling og plagiering.

Informasjonskompetanse

I denne rapporten støtter vi oss til Rafste sin definisjon på informasjonskompetanse som: «(...) evnen til å søke og lokalisere informasjon, vurdere informasjon kritisk i forhold til relevans og pålitelighet og ta den i bruk i egen kunnskapsutvikling.» (2008, s. 120).

Akademisk redelighet og plagieringsproblematikk er sentrale elementer innenfor informasjonskompetanse.

Begrepet er også nært knyttet til digitale ferdigheter, kunnskaper, kreativitet og holdninger. Det å lære å bruke og vurdere (digital) kunnskap blir stadig viktigere. Ludvigsenutvalget som avga sin utredning i 2014 henviser til rammeverket ATC21S som blant annet sier noe om «information literacy» og «digitalt medborgerskap» (NOU 2014:7, s. 122).

Utvalget definerer digitalt medborgerskap på denne måten:

- forstå menneskelige, kulturelle og sosiale utfordringer knyttet til teknologi
- handle i tråd med gjeldende normer og regler
- være talsmann for sikker, lovlig og ansvarlig bruk av informasjon og teknologi
- vise personlig ansvar for livslang læring
- vise lederskap i digitalt medborgerskap

(s. 123)

Ludvigsenutvalget har primært behandlet grunnutdanningen. Informasjonskompetanse har tradisjonelt stått sterkt i grunnskolen og videregående opplæring så denne utredningen er også et viktig ressursdokument for bibliotekene i høyere utdanning.

Utdanningskvalitet

Regjeringen startet våren 2015 arbeidet med en egen stortingsmelding om kvalitet i høyere utdanning.

God utdanning og forskning må utvikles i et samarbeid, og er også avhengig av gode faglige støttefunksjoner og infrastruktur herunder bibliotek tjenester. UHR B ønsker å bidra med innspill til meldingen om utdanningskvalitet i første omgang gjennom UHRs utdanningsutvalg.

Kvalifikasjonsrammeverket

[Kvalifikasjonsrammeverk for høyere utdanning](#) inneholder læringsutbyttebeskrivelser tilpasset bachelor-, master- og ph.d.-utdanning (1., 2. og 3. syklus). Læringsutbytte er:

Det en person vet, kan og er i stand til å gjøre som et resultat av en læringsprosess.

Læringsutbytte er beskrevet i kategoriene kunnskap, ferdigheter og kompetanse.

Nivået på læringsutbyttet er avhengig av kompleksiteten av kunnskapen, ferdigheten og den generelle kompetansen. (NOKUT 2015).

Informasjonskompetanse inngår i læringsutbyttebeskrivelser både i 1., 2. og 3. syklus og skal synliggjøre de kvalifikasjoner en kandidat har etter fullført studium. Her er spennet stort fra det mer elementære som å finne, vurdere og henvide til informasjon og fagstoff, til det å forholde seg kritisk til ulike informasjonskilder og utfordre etablert kunnskap. UH-bibliotekene har en viktig rolle i dette arbeidet, for eksempel når det gjelder kurs om akademisk skriving, kildekritikk og litteratursøkeferdigheter. UH-bibliotekene har også fagspesifikk oversikt og tilbyr studentene opplæring i hvordan man systematisk innhenter og kvalitetssikrer informasjon innenfor ulike fagområder.

Bibliotekenes undervisning og opplæring i informasjonskompetanse må forankres i nyere pedagogisk forskning og utvikling, inkludert universitetspedagogikk jf. [UHRs krav til pedagogisk kompetanse i UH-sektoren](#).

Inspirerende læringsmiljø

UH-bibliotekene er sentrale i studentenes læringsmiljø gjennom integrering av tjenester og informasjonsressurser i de fysiske lokalene, gjerne i samarbeid med andre førstelinjetjenester som studieadministrasjon og IT. Studentaktive læringsformer krever varierte arbeidsplasser og andre informasjonsressurser enn tradisjonelle pensumbøker. Vi ser økt bruk av nettbaserte og sosiale læringsformer, mobile plattformer og sosiale nettsamfunn. UH-bibliotekene har fulgt opp denne utviklingen og utviklet tjenesten til moderne læringssteder. Der man kan samarbeide med andre, bruke ulike vitenskapelige kunnskapskilder – både bøker, e-ressurser, multimedialt innhold og fysiske modeller, produsere eget innhold som igjen kan presenteres for- og deles med andre. Disse to bibliotekene blir ofte trukket frem som gode eksempler: [Realfagsbiblioteket ved Universitetet i Oslo](#) og [Handelshøgskolen BIs bibliotek](#)

Skriving, akademisk skriving og akademisk redelighet

Vi ser et økende behov for å styrke studentenes skriveferdigheter både på norsk og engelsk. UH-bibliotek etablerer derfor skrivesentre, på eget initiativ eller sammen med fagmiljøene, hvor de tilbyr ulike former for veiledning i oppgaveskriving. Bibliotekene skal ikke erstatte eller overta den faglige veilederens ansvar og rolle, men være en komplementær ressurs. Det er viktig å avklare og synliggjøre arbeidsfordelingen mellom faglærer og bibliotek, noe som krever tett samarbeid og dialog. UHR B ønsker at det etableres integrerte kurs i akademisk skriving, som også gir opplæring i litteratursøk, kildebruk og referansebehandling.

UH-bibliotekene har bidratt til å sette akademisk redelighet på agendaen. Rapporten [Plagiering i universitets- og høgskolesektoren: Felles problem, felles ansvar](#) som utkom i 2012 ga en helhetlig kartlegging av feltet. UHR Bs arbeidsgruppe for læringstjenester vil følge opp denne rapporten våren 2016. Arbeidet vil kobles opp mot institusjonenes læringsutbyttebeskrivelser for akademisk redelighet.

Institusjonene har i varierende grad trukket bibliotektjenesten inn i aktiviteter knyttet til undervisning og informasjon om plagiering og akademisk redelighet. Dette området er en integrert del av informasjonskompetanse som UH-bibliotekene har god innsikt i, og denne kompetansen bør utnyttes mer systematisk.

Digitalt pensum og litteraturlister

Arbeid med kvalitetssikring av pensum- og litteraturlister foregår ulikt ved norske utdanningsinstitusjoner, og bibliotekene er i varierende grad involvert. Prosjektet [Fra papir til digitalt pensum](#) ble avsluttet i desember 2011, og man arbeidet her i hovedsak med kartlegging og testing av eksisterende digitale pensumsystemer. Analyser fra kartleggingen

tyder på at kvaliteten på pensumarbeidet er bedre ved de institusjonene som involverer biblioteket i dette arbeidet (UHR 2011, s. 4).

I prosjektet [Digitale pensumsystemer](#), initiert av UHR B, er arbeidet med digitale pensumlister i UH-sektoren videreført (UHR 2009). Det er foretatt kartlegging og testing av eksisterende digitale pensumsystemer og det konkluderes med at innføring av digitale pensumverktøy kan bidra til:

- å sikre en optimal utnyttelse av e-litteratur
- å heve kvaliteten ved at litteraturlistene lenkes til tilgjengelig e-litteratur
- standardiserte og effektive arbeidsprosesser på tvers av organisasjonen
- rutiner tilpasset Kopinoravtalens krav til bruk av klargjøringssystemet Bolk
- reduksjon av dobbeltbetaling

Rapporten *Digitale pensumsystemer* gir uttrykk for at det er naturlig å vurdere fellesløsninger for digitale pensumløsninger. UH-sektoren har god erfaring med utvikling og bruk av fellesløsninger (CRISStin, FSATog BIBSYS). I tillegg blir det vurdert løsninger der den enkelte institusjon selv står for anskaffelse, implementering og nødvendige integrasjoner.

BIBSYS og UHR B inviterer høsten 2015 til møte med presentasjon av ulike digitale pensumsystemer. Denne samlingen skal bidra til å avklare om det er grunnlag for et nasjonalt konsortium.

Klareringsystem

Kopinor har lansert Bolk, som primært er et system for rettighetsklarering. I henhold til Kopinoravtalen er institusjonene pålagt å benytte Bolk for registrering og klarering av tekstutdrag til pensumkompendier. Forhandlingene gikk på et tidspunkt til mekling da partene var uenige om innføringen av Bolk var konkurransevridende.

Universitet og høyskoler har i 2015 tatt i bruk Bolk og mange institusjoner har gitt hovedansvaret for implementeringen til bibliotekjennesten. Bolk tilbyr også produksjon av digitale kompendier. Flere institusjoner har den senere tid sendt ut eller vurderer å sende ut tilbud på produksjon av digitale kompendier.

UH-bibliotekene vil arbeide for at:

*Institusjonene i større grad har et **helhetlig perspektiv på læringsmiljø** for å utnytte den samlede kompetanse og kapasitet.*

*Biblioteket deltar i institusjonenes arbeid med **utdanningskvalitet og læringsmiljø**, og UHR B involveres i meldingen om utdanningskvalitet.*

*Det utvikles **læringsutbyttebeskrivelser for informasjonskompetanse** i 1. 2. og 3. syklus som kan brukes i fag- og studieplaner.*

*Bibliotekenes **undervisningsstøtte** forankres i universitetspedagogisk kunnskap om undervisning og læring og forskning innenfor informasjonskompetanse.*

3 UH-BIBLIOTEKENE - FORSKNING OG UTDANNING FOR VELFERD, VERDISKAPING OG OMSTILLING

UH-bibliotekene er en viktig del av institusjonens forskningsinfrastruktur og skal således medvirke til at den enkelte institusjon når sine mål innenfor forskning og tilrettelegge for kunnskapsdeling.

Forskning og vitenskapelig kommunikasjon er i endring, og forventningene til vitenskapelig publisering øker. I *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015-2024* varsler regjeringen at det er i Norges egeninteresse å investere i verdensledende forskningsmiljøer som bidrar til gjennombrudd som publiseres i anerkjente vitenskapelige tidsskrifter (Meld. St. 7 (2014–2015), s. 39). Tilsvarende er det nedfelt i universitetene og høyskolenes strategiplaner et ønske om at forskningen skal være mer internasjonal, tverrfaglig, synlig og samfunnsnyttig. Dette er forhold som påvirker UH-bibliotekenes forskningstjenester og angir retning for videre utvikling.

I tillegg kommer at Regjeringen vil trappe opp antallet rekrutteringsstillinger, med anslagsvis 500 nye stillinger frem mot 2018. Stipendiater er viktige og krevende brukere av bibliotekstjenester, som forventer absolutt oppdaterte og kvalitetssikrede vitenskapelige kunnskapskilder på høyt internasjonalt nivå.

Forskningstjenester

UH-bibliotekenes største utfordring er å levere forskningstjenester som oppleves som relevante og tidsbesparende, og som gir merverdi til forskningen ved egen institusjon i takt med endringene i

- forskningsprosesser
- høyere utdanning
- informasjons- og kommunikasjonsteknologi.

UH-bibliotekene må utvikle sine tjenester forankret i den beste forskningen innenfor bibliotek- og informasjonsvitenskap. Relevant og praksisnær kompetanse må også vektlegges og kontinuerlig utvikles hos bibliotekenes ansatte. Målet må være en arbeidsfordeling i UH-institusjonene hvor komplementær kompetanse i støtteapparatene rundt forskningen supplerer hverandre. Bibliotekenes rolle i, og tilbud til forskning og forskerutdanning bør styrkes og tydeliggjøres.

UH-bibliotekenes vitenskapelige kunnskapskilder skal speile forskningsfronten. Dette forutsetter tett dialog mellom forskningsmiljø og bibliotek, og krever i mange tilfeller at bibliotekstjenesten knytter til seg aktive forskere innenfor de ulike fagområdene.

Forskningssamarbeid på tvers av institusjoner i klynger eller som resultat av sammenslåinger etter *Strukturmeldingen*, vil også påvirke bibliotekstjenester til forskning.

I *Strukturmeldingen* peker regjeringen på at hensiktsmessig struktur er en nødvendig, men ikke tilstrekkelig forutsetning for god kvalitet (s. 15). Konsolidering og nasjonalt samarbeid om forskningsinfrastruktur blir fremhevet. Dette påvirker også de forskningstjenestene bibliotekene leverer.

Illustrasjonen under viser UH-bibliotekenes bidrag i arbeidet med forskningsstøtte

(UHR Bs arbeidsgruppe for forskningsstøtte 2015)

Bibliometri, forskningsdokumentasjon og publiseringsstøtte

Bibliometri er kvantitative studier av publisering. En vanlig definisjon er: «The application of statistical and mathematical methods to books and other media of communication.»

(Pritchard 1969; referert etter Rehn et al. 2014, s. 1).

Norske myndigheter og forskningsfinansiører krever at universiter og høyskoler dokumenterer tildelte midler til forskning. Bibliometri er et viktig verktøy i denne sammenheng, og er også hensiktsmessig når det legges økt vekt på internasjonal rangering og synlighet av norsk forskning.

Publiseringanalyser kan gjennomføres med nettbaserte verktøy, slik som InCites og SciVal. I Norge er CRISTin/NVI kilden til tallmateriale for de fleste analyser av publiseringer.

Ved enkelte av de større institusjonene i Norge har man bibliometrisk kompetanse innad i bibliotekkollegiet og/eller i samarbeid med forskningsadministrativ enhet. Mange av de mindre høyskolene har ikke nødvendig kompetanse på dette feltet, og kan dermed ikke gi bibliometrisk støtte til forskere og administrasjon. Det er et nasjonalt behov for kompetanseheving innenfor feltet bibliometri. I denne sammenheng vises det til til *Forskningsrådets prosjektet med å etablere en nasjonal infrastruktur for bibliometri* (Forskningsrådet 2015).

Oppsummert kan bibliotekstjenesten innenfor området forsknings- og publiseringsstøtte bidra med:

- brukerstøtte og rådgivning i valg av publiseringskanaler og legge til rette for open access publisering i renommerte vitenskapelige tidsskrift
- bibliometriske tjenester
- aktive innspill til utvikling av CRISTin/NVI.

Forskningsinfrastruktur

Bibliotekene er en del av en vitenskapelig infrastruktur, dette kommer helt konkret til uttrykk i de to tidligere forskningsmeldingene. Daværende regjering skriver i *Klima for forskning* under overskriften *Hva menes med begrepet forskningsinfrastruktur?* at «Vitenskapelige samlinger: omfatter objekter av en viss type som er systematisert og gjerne digitalisert med tanke på vitenskapelig anvendelse. Dette kan f.eks. være biblioteker, biobanker, registre eller museumssamlinger.» (St. meld. 30 (2008–2009), s. 96). I *Lange linjer – kunnskap gir muligheter* vises det til satsningen på Nasjonalt helsebibliotek som har som formål å formidle kunnskap til forskere, helsepersonell og befolkningen. «Ny kunnskap må raskt fanges opp og integreres i utdanningene, i faglitteratur og i nasjonale faglige retningslinjer og veiledere.» (Meld. St. 18 (2012–2013), s. 87). Bufdir har likeledes et elektronisk, nasjonalt bibliotek for barnevern og familievern.

UH-bibliotekene forvalter oppdaterte og kvalitetssikrede vitenskapelige kunnskapskilder. Tilgang til disse er en del av institusjonenes infrastruktur for forskning og en forutsetning for at institusjonene kan utføre forskning på høyt internasjonalt nivå. Som en del av satsingen på forskning vil nåværende regjeringen øke bevilgningene til forskningsinfrastruktur med 400 millioner kroner (Meld. St. 7 (2014–2015), s. 6). I *Trontalen* understrekes det også økt satsning på forskningsinfrastruktur «Selv om vi har oppnådd mye, så har vårt samfunn over tid ikke investert nok i infrastruktur, kunnskap, forskning og innovasjon.» (Stortinget 2. oktober 2015).

Etter hva vi forstår åpner retningslinjene til Forskningsrådets [Nasjonal satsing på forskningsinfrastruktur](#) for at man kan søke midler til vitenskapelige kunnskapskilder i det finansieringsordningen skal bidra til

- å gi norske forskningsmiljøer tilgang til relevant og oppdatert infrastruktur som understøtter forskning og innovasjon av høy kvalitet, som i sin tur vil bidra til å møte samfunnets kunnskapsutfordringer
- å gi norske forskningsmiljøer mulighet til å tilby fremragende forskningsinfrastruktur som gjør dem til attraktive partnere i internasjonale forsknings- og innovasjonsprosjekter, tiltrekker seg gode forskere og motiverer studenter til å satse på en forskerkarriere

Flere UH-bibliotek har etterhvert en klar akkvisisjonspolitikk for kjøp av e-bøker fremfor bøker i trykt utgave. Denne politikken kan innebære begrensninger for delingskulturen og fjernlånstjenesten mellom de ulike institusjonene, fordi e-bøker er lisensiert på en helt annen måte enn trykt materiale.

Formidling

UH-bibliotekene er viktige arenaer for institusjonenes formidlingsvirksomhet og er årlig vertskap for mange faglige arrangementer. Bibliotekene skaper, i samarbeid med de vitenskapelige miljøene, felles møteplass for student, forsker og samfunnet for øvrig. I denne sammenheng viser vi til UB Oslo som var ansvarlig for 200 arrangementer i løpet av 2014. Dette dreier seg om alt fra vitenskapelige seminarer til bokpresentasjoner, konferanser og radiosendinger.

«Embedded librarianship»

I *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015* varsler regjeringen også videreutvikling av ordningen med Sentre for fremragende forskning (SFF), Sentre for fremragende utdanning (SFU) og Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI). Sentrene har

virket positivt på utvikling av fremragende fagmiljøer og KD skal i samarbeid med Forskningsrådet arbeide videre med innretningen på disse sentrene. Sentrene krever utvikling av nye arbeidsmetoder, også på bibliotekfeltet. Internasjonalt har man i flere år diskutert «embedded librarianship», som innebærer at forskningsbibliotekarene flytter ut av biblioteket og etablerer en helt ny modell for arbeid med kunnskapskilder og informasjonskompetanse direkte inn i fagmiljøene (Shumaker 2009). I Norge er det antagelig Nasjonalt kunnskapssenter for helsetjenesten som er det beste eksempelet på en organisering med «embedded librarian». UHR B vil arbeide for at dedikerte forskningsbibliotekarer, i større grad, deltar direkte i forskningsprosjekter med bibliotekets kompetanse og tjenester.

Open access og «open access to research data»

Forskningsrådet krever åpen tilgang til alle vitenskapelige artikler som er resultat av forskning som helt eller delvis er finansiert av Forskningsrådet. Samme praksis gjelder for Horizon 2020: « (...) each beneficiary must ensure open access to all peer-reviewed scientific publications relating to its results.» (European Commission, 2013)

Bibliotekene har vært pådrivere for åpen tilgjengelighet til vitenskapelig resultater. UH-bibliotekene legger til rette for open access publisering, og tilbyr ofte brukerstøtte og rådgivning på dette feltet, samt forvalter institusjonenes publiseringsfond. Bibliotekene bør ha oppdatert kunnskap innenfor open access feltet, både teknologisk og forskningspolitisk. UH-bibliotekene kan være diskusjonspartner med institusjonene og myndighetene i den videre utviklingen av open access publisering av høy vitenskapelig kvalitet.

Politiske myndigheter har signalisert ønske om større grad av åpenhet og krav til deling av forskningsdata. I forskningsmeldingen *Lange linjer – kunnskap gir muligheter*, kapittel 3.4.3 sies det at «Bedre tilgang til forskningsdata bidrar til å forenkle forskningssamarbeid og til å høyne kvaliteten på forskningen. Regjeringen ønsker å legge til rette for økt tilgjengeliggjøring av offentlige forskningsdata.» (Meld. St. 18 (2012–2013)).

Norges forskningsråd lanserte i september 2014 sine første retningslinjer for arkivering og deling av forskningsdata. Retningslinjene vektlegger at forskningsdata innhentet med støtte fra Forskningsrådet skal stilles tilgjengelig for andre forskere. Dette er en oppfølging av Forskningsrådets nasjonale strategi for forskningsinfrastruktur og et nytt veikart for strategisk viktige infrastrukturer (2012), og i henhold til de signaler som er gitt av EU i Horizon 2020 (European Commission, 2013).

Undersøkelsen til DAMVAD viser at norske forskere er positive til at forskningsdata gjøres tilgjengelig for bruk av andre forskere. Funnene tyder også på at forskere gjerne vil kontrollere hvem som får tilgang til deres data og hvordan dataene brukes. (DAMVAD 2013).

Lagring og deling av forskningsdata vokser frem som et tjenestoområde med bibliotek som en naturlig bidragsyter. [*Dataeksplosjonen – en stor utfordring, og en gedigen mulighet!*](#) er tittelen på en rapport utarbeidet av en arbeidsgruppe ved Universitetet i Oslo våren 2015. Rapporten konkluderer med at UH-institusjonene må etablere en: (...) tydelig politikk og effektiv infrastruktur for forvaltning (lagring, arkivering, deling, kuratering og gjenfinning) av forskningsdata som setter krav til alle aktører og som samtidig gjør det, ikke bare mulig, men enkelt å etterleve disse kravene (Universitetet i Oslo 2015, s. 2).

Kravene om tilgang til forskningsdata skal realiseres gjennom etablering av infrastruktur og utvikling av strategier og retningslinjer. Bibliotekene har relevant kompetanse, for eksempel på feltene metadata og undervisning i henvisningsteknikker. UH-bibliotekene har i tillegg et utviklingspotensial på feltet «åpne forskningsdata». Tradisjonelle bibliotektenester er viktige å vedlikeholde og videreutvikle. De kan imidlertid ikke lenger sees som avgrenset til bibliotekets vitenskapelige kunnskapskilder, men forholder seg til all vitenskapelig kommunikasjon. I dette arbeidet er det avgjørende at bibliotekene samarbeider med andre støttemiljøer slik at ulik kompetanse og ulike tjenester kan samvirke.

UH-bibliotekene vil arbeide for at:

*Institusjonene i større grad har et **helhetlig perspektiv på forskningstjenester**, inkludert Open Access og åpne forskningsdata, for å utnytte den samlede kompetanse og kapasitet.*

Sentre for fremragende forskning (SFF), Sentre for fremragende utdanning (SFU) og Sentre for forskningsdrevet innovasjon (SFI) skal prøve ut ulike former for «Embedded librarian».

UH-bibliotekene har et kritisk blikk på egen praksis og arbeider etter prinsipper basert på den beste kunnskap fra bibliotek og informasjonsvitenskap.

4 UH-BIBLIOTEKENE - GOD TILGANG TIL UTDANNING

UH-bibliotekene skal tilby studenter og ansatte relevante, fleksible og likeverdige bibliotek- og informasjonstjenester med universell utforming.

Universitet og høyskoler har ansvar for å ta i bruk ny teknologi i utdanning og undervisning. Norgesuniversitetets rapport [Digital tilstand 2014](#) dokumenterer igjen at høyere utdanning har utfordringer når det gjelder å utnytte teknologiens potensial som støtte for læring, og for å sikre studentene erfaring og kompetanse i bruk av digitale verktøy. [Studiebarometeret 2014](#) viser tilsvarende resultater. UHR B håper departementet, i tråd med utredningen *MOOC til Norge* (NOU 2014:5, s 5), vil intensivere arbeidet med «digitalisering av høyere utdanning». Stortingsmelding om utdanningskvalitet vil etter hva vi forstår også behandle kvalitet i utvikling og bruk av digitale læringsformer og fleksibel utdanning.

I arbeidet med fleksibel utdanning må det tas hensyn til de ulike institusjonenes størrelse, identitet og studieportefølje, og det vil være behov for systematisk samarbeid, arbeidsdeling og spesialisering mellom institusjonene.

UH-bibliotekene er en sentral faglig støttefunksjon som har digitalisert store deler av sine tjenester. I 2014 brukte for eksempel Universitetsbiblioteket i Oslo i underkant av 90 % av mediebudsjettet til elektroniske ressurser. I tillegg er store deler av arbeidsrutinene ved UH-bibliotekene digitalisert og blir dermed distribuert til studenter og ansatte både på og utenfor campus. «Flipped library» eller det omvendte og utadvendte biblioteket er en realitet i Norge.

UH-bibliotekene har potensiale til å være viktige bidragsytere i arbeidet med studentenes digital kompetanse og dannelse i sine kurs om informasjonskompetanse. Dette kunnskapsområdet er sentralt ved distribuert undervisning og kanskje særlig referansehandling og kildekritikk på nett (jf. kapittel 2).

UHR B etterlyser sterkere insentiver for økt kvalitet i undervisning og utvikling av innovative læringsformer, det er positivt at det nå arbeides med å styrke kravet til pedagogisk kompetanse.

[Marrakeshavtalen](#) (2013) er undertegnet av ca 60 nasjoner deriblant Norge. Regjeringen planlegger en ratifikasjon, og det er mulig at dette skjer i forbindelse med den pågående revisjonen og fornyelsen av åndsverksloven. Gjennom Marrakeshavtalen sikrer at et dokument (punktskrift, lydbok eller e-bok) som er gjort tilgjengelig for folk med lesehemninger i et annet land skal kunne importeres uten opphavsrettslige betingelser. Dette vil være et viktig skritt på veien mot universell utforming innenfor høyere utdanning og da særlig distribuert undervisning (WIPO 2013).

UH-bibliotekene vil arbeide for at:

UH-bibliotekene og andre aktører som BIBSYS, Norgesuniversitetet, E-Campus samarbeider tettere for å ta i bruk og utvikle ny teknologi.

Alle nye IKT-løsninger som utvikles må være universelt utformet fra 1. juli 2014. Eksisterende løsninger skal følge kravene om universell utforming innen 1. januar 2021 (Difi 2015).

5 UH-BIBLIOTEKENE - EFFEKTIV, MANGFOLDIG OG SOLID HØYERE UTDANNINGSSEKTOR OG FORSKNINGSSYSTEM

UH-bibliotekene skal sikre riktig kompetanse i egen virksomhet, med tilstrekkelig fleksibilitet og omstillingsevne til å møte nye utfordringer og videre utvikling.

Strukturmeldingen og UH-bibliotekene

Mer effektiv administrasjon: Mer helhet

I *Strukturmeldingen* kapittel 6.2.3 behandles fellessystemer og fellesressurser for sektoren som for eksempel UHR, Current Research Information System in Norway (CRIStin) og BIBSYS. UH-bibliotekene har i dag utstrakt samarbeid med nevnte virksomheter og vil gjerne bidra med innspill til ny organisering av disse (Meld. St. 18 (2014–2015, s. 69).

Bibliotekutvalget i UHR er en sentral aktør i biblioteksamarbeidet innenfor høyere utdanning. UHR B er etter vår vurdering helt nødvendig for å sikre god samhandling, faglige nettverk og kunnskapsoverføring i UH-biblioteksektoren.

Organisering av bibliotek tjenestene i institusjonene

Regjeringens ambisjoner for UH-sektoren krever bibliotek tjenester på høyt faglig nivå. Riktig organisering av tjenester er et middel til effektiv ressursutnyttelse; både faglig og økonomisk. UH-bibliotekene må derfor sikres en plass i institusjonene som gjør at tjenestene kan utvikles optimalt. Bibliotekenes sammensatte tjenestetilbud gjør det viktig å ha korte og tette kommunikasjons-, samarbeids- og rapporteringslinjer både til faglig- og administrativ virksomhet. Det er i tillegg en stor fordel å være representert der premissene for utdanning og forskning legges. UH-bibliotekenes organisering må synliggjøre

- sammenhengen mellom lærings- og forskningsstøtte
- forholdet kunnskap, digital dannelse og digitale løsninger
- kunnskapsbasert læring og kunnskapsutvikling

Ved landets breddeuniversiteter er bibliotekene nå hovedsakelig organisert som enheter under rektor eller et styre, på linje med fakulteter og museer. Ved høyskolene er flere bibliotek organisert under pro- eller viserektor for forskning eller utdanning. I små institusjoner med knapphet på spesialiserte tjenester er det avgjørende at ansatte i UH-bibliotekene får et felles miljø som sikrer videre utvikling og styrking av tjenestene.

Etter vår vurdering må bibliotek tjenestens faglige tilhørighet vektlegges og synliggjøres gjennom integrasjon i institusjonenes faglige prosesser og møter. Biblioteket gir primært *faglig støtte* til kjernevirksomhetene undervisning, forskning og formidling på alle nivåer. KDs årlige tilstandsrapport understøtter bibliotekenes særlige posisjon ved å definerer tjenestene som faglig støtte og ikke administrasjon i statistikkene over ansatte i UH-sektoren.

Økonomi

Mellom 80-90 % av UH-bibliotekenes mediebudsjetter går til innkjøp av elektroniske kunnskapskilder. Svak norsk krone fører til at handel i et internasjonalt marked blir kostbar, dette kombinert med en meget ekspansiv prisutvikling hos forlag med tilnærmet monopol, gjør bibliotekene sårbare. Allerede nå er det indikasjoner på at man må gå til oppsigelse av viktige e-ressurser.

Trykte vitenskapelige tidsskrifter er i dag fritatt for merverdiavgift. UHR og bibliotekutvalget har derfor ved flere anledninger diskutert lavere sats på merverdiavgift for vitenskapelige kunnskapskilder.

I budsjettproposisjon fra Kulturdepartementet foreslås det å innføre nullsats for merverdiavgift for elektroniske nyhetstjenester. (2015, s. 12), vi kan dessverre ikke se at noe tilsvarende er foreslått i budsjettproposisjon fra Kunnskapsdepartementet. Kulturdepartementet påpeker at det avgiftsmessige skillet mellom papir og elektroniske nyhets- og aktualitetsmedier er et betydelig hinder for innovasjon. Argumentasjonen kan også overføres til UH-sektoren, i utredningen MOOC til Norge (NOU 2014:5, s 5), tas det til orde for å intensivere arbeidet med «digitalisering av høyere utdanning». Fleksible utdanninger basert på teknologi er avhengig av elektroniske informasjonsressurser, og disse bør ikke koste mer enn papirbaserte.

I Kulturdepartementets proposisjon vises det også til at «[...] Regjeringen vil modernisere det mediepolitiske virkemiddelapparatet gjennom økt likebehandling av mediene, uavhengig av teknologisk plattform.» (s.12).

Sektoren står overfor skifte av biblioteksystem og går fra 2016 over til Alma. BIBSYS har anslått at bibliotekene har behov for omlag 20 % ekstra personalressurser i overgangsperiode. De færreste institusjonene har hatt anledning til et slikt påslag eller frikjøp. Ledelsen ved UH-bibliotekene vil i størst mulig grad unngå at tredjeperson, og da særlig studentene, blir negativt berørt ved omstilling til Alma.

Innføring av Totalkostnadsmodell (TDI) i UH-sektoren gir større mulighet for finansiering av forskningsinfrastruktur og støttepersonell. Det gis også et «aktivitetsspesifikt» tillegg som blant annet inkluderer fellestjenester som forsknings- og studieadministrasjon, ledelse og bibliotek (Forskningsrådet og UHR 2014). UHR B antar TDI-modellen vil bidra til å synliggjøre den merverdi bibliotek tjenestene har i forskning og utdanning.

Statistikk og styringsdata

I dag er bibliotek tjenestenes faglige bidrag til institusjonenes måloppnåelse ikke nevnt eksplisitt i den årlige *Tilstandsrapport Høyere utdanning* fra (KD). En av årsakene er trolig at det ikke finnes data fra bibliotekenes virksomhet i Database om statistikk for høyere utdanning (DBH), der departementet henter sine tall fra.

UH-bibliotekene rapporterer årlig til Nasjonalbiblioteket gjennom fag- og forskningsbibliotekstatistikken. Dette tallmaterialet blir videreformidlet til Statistisk sentralbyrå (SSB) der det offentliggjøres på aggregert nivå. Den norske statistikkloven hindrer SSB i å legge ut tallmaterialet på institusjonsnivå. UH-bibliotekene har tilgang til det statistiske råmaterialet via en lukket nettside på Nasjonalbiblioteket, men materialet er ikke åpent tilgjengelig for allmenheten, inkludert ansatte i UH-institusjoner. I *Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018*, under *Nasjonalbibliotekets rolle som utvikler* står det at folkebibliotekstatistikken skal videreutvikles for blant annet bedre å synliggjøre de digitale tjenestene (Kunnskapsdepartementet 2015, s. 7). Det er i denne sammenheng ikke nevnt noe om utvikling av fagbibliotekstatistikken.

UH-bibliotekene har lenge ønsket at statistikken legges ut offentlig slik at den blir lett tilgjengelig for egen virksomhet, for sammenlikning mellom institusjoner og synlig for allmenheten. Det er enighet i institusjonene om at det er ønskelig både å få innsikt i andre institusjoners tall og å se eget og andres tallmateriale over tid. Det er på bakgrunn av dette

utarbeidet tre nasjonale indikatorer som skal si noe om UH-bibliotekenes aktivitet. Disse er et uttak av fra den årlige statistikken, og rapporteres til DBH.

UHR B ønsker også å se på mulige metoder for å måle bibliotekenes innflytelse på studentenes og forskernes arbeid og resultater. Den beste måten å gjøre dette på er gjennom kvalitative målinger.

I 2014 ble den nasjonale årlige studentundersøkelsen Studiebarometeret lansert. På nettportalen Studiebarometeret.no presenteres studentenes oppfatning av studiekvalitet i studieprogrammer ved norske UH-institusjoner. I undersøkelsen, som inneholder svært mange spørsmål, blir også bibliotekjenesten vurdert. UHR B ønsker å undersøke muligheten for å inkludere flere bibliotekrelaterte spørsmål i Studiebarometeret.

UHR B samarbeider nå med CRISStin om å anskaffe verktøy som muliggjør en enklere innhenting og bearbeiding av bruksstatistikk fra de vitenskapelige databasene institusjonene abonnerer på gjennom konsortiet. Ved å benytte samme verktøy for innhenting av tallmaterialet som skal rapporteres til den årlige fag- og forskningsbibliotekstatistikken, vil man sikre en bedre kvalitet på det samlede tallmaterialet.

Forskning på og i bibliotek

UH-bibliotekene må i likhet med institusjonen utvikle sine tjenester etter prinsipper hentet fra den fremste forskning innenfor bibliotek og informasjonsvitenskap.

Biblioteksektoren har behov for forskning med et langsiktig perspektiv, som en del av fagets selvrefleksjon. Profesjonsforskning, som også inkluderer bibliotekforskning, er ifølge professor Ragnar Audunsson preget av tverrfaglighet. Utvikling, raffinering og overskridelse av praksisfeltets repertoar er en nødvendighet for videre eksistensberettigelse (2008).

Førsteamanuensis Tord Høivik skriver på denne måten om *Broen fra teori til praksis*

Bibliotek og bibliotekarer utgjør et praksisfelt. Det som binder dette fellesskapet sammen, og som skiller dem fra andre sosiale fellesskap, er de spesifikke oppgavene bibliotekene ivaretar og de særegne ferdighetene bibliotekarene utøver. Den praktiske kunnskapen bibliotekarene forvalter må realiseres gjennom handling (2007).

UH-bibliotekene bør etablere nærmere samarbeide med bibliotekforskningsmiljøene på Høgskolen i Oslo og Akershus, Universitetet i Tromsø og Nasjonalbiblioteket, slik at forsknings- og utviklingsprosjekter i enda større grad blir relevante og kan utvikles i samspill med praksisfeltet.

Ledelsen ved institusjonene må i samarbeid med UH-biblioteklederne legge til rette for forskning, forsøks- og utviklingsvirksomhet i bibliotekene som støtter opp under institusjonenes egenart.

UH-bibliotekene må rekruttere ansatte med relevant kompetanse som kan bidra i forskningsprosessen og den vitenskapelige kommunikasjonen. I tillegg til bibliotekfaglig kompetanse bør man rekruttere vitenskapelig ansatte til fagreferentfunksjon i bistilling eller eksternt ansatte i kombinerte stillinger.

UH-bibliotekene vil arbeide for at:

Bibliotekutvalget i UHR er det primære organet for samhandling, politikkutforming og kunnskapsoverføring innenfor UH-biblioteksektoren.

UH-bibliotekene plasseres organisatorisk i faglig linje.

Redusert merverdiavgift på vitenskapelige kunnskapskilder.

All rapportering fra institusjonene skjer mot DBH.

6 UH-BIBLIOTEKENE - NASJONALE OG INTERNASJONALE SAMARBEIDSPARTNERE

UH-bibliotekene skal delta i faglig nettverk og aktivt søke samarbeid om nasjonale og internasjonale løsninger og infrastruktur.

Internasjonalt samarbeid

Norske UH-bibliotek deltar i ulike internasjonale nettverk og sektorovergrepene foreninger, for eksempel [IFLA](#) og [LIBER](#). Den viktigste internasjonaliseringen skjer via fagspesifikke organisasjoner innenfor blant annet realfag, økonomi, jus og helsefag. Det vil føre for langt å gå inn på disse og vi viser i stedet til denne nettsiden til [Norsk Bibliotekforening](#).

Nasjonalt samarbeid

Det henvises til *Tilstandsrapport våren 2015 Universitets- og høyskolebibliotek*, sendt departementet 25. mars, her gis en oversikt over UHR Bs nasjonale samarbeidspartnere.

I dette strateginotatet vil gi en nærmere presentasjon av Kulturdepartementets dokument *Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018*, og samarbeidet med Nasjonalbiblioteket.

UHR Bs samarbeid med Nasjonalbiblioteket.

Depotbiblioteket

UHR B er meget tilfreds med at Nasjonalbibliotekets depotbiblioteket tar imot tidsskrifttrekker fra UH-bibliotekene og at henvendelser blir behandlet fortløpende. Det er allerede inngått avtaler om flere store avleveringer. I Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018 fremgår det under kapittel 7 *Nasjonal infrastruktur* at kapasiteten for mottak og lagring av tidsskrifter skal økes. (s. 28)

Nasjonalbiblioteket og UHR B vil drøfte om det er nødvendig å ta vare på papirversjonen av alle utenlandske tidsskrift, eller om det kan etableres en modell med forsyning ved behov basert på vitenskapelige kunnskapskilder ute i verden.

Nasjonalbiblioteket skal etter planen inngå avtale med Kopinor om digital forsendelse av kopier til alle norske bibliotek. Saken blir avklart i løpet av høsten 2015.

Digitalisering av tidsskrifter

Digitaliseringskapasiteten ved Nasjonalbiblioteket vil øke, noe som gjør at langt flere tidsskrifter blir digitalisert. Prioriteringskøene for tidsskrift er basert på ulike prioriteringsparametre. (s. 23)

Alle tidsskrift skal digitaliseres, og de fordeles på tre kategorier: materiale som er falt i det fri, materiale som ikke har vern og materiale der rettighetshaverne ønsker tidsskriftene digitalisert, og av den grunn har åpnet for digital bruk enten i norske bibliotek eller åpent på nett. UHR B vil drøfte hvilke prioriteringer som er viktigst for UH-sektoren.

Flere organisasjoner og institusjoner har inngått avtaler med Nasjonalbiblioteket et eksempel er *Tidsskrift for norsk psykologforening*. Redaksjonen har bedt om å få digitalisert innholdet, og Nasjonalbiblioteket har fått rett til å legge dette digitaliserte materialet ut til bruk for alle.

Nasjonalbiblioteket prioriterer digitalisering av norske fagtidsskrifter under forutsetning av at det framskaffes rettigheter for visning. Det må minimum kunne gis digital tilgang i bibliotekene, men primært presentasjon på nettet.

UHR B vil kontakte CRISTin og Norart for å fremskaffe oversikt over redaksjonene til de norske fagtidsskrifter som ikke inngår i databaser som for eksempel Idunn slik at disse kan få tilbud om digitalisering og åpen tilgang via Nasjonalbiblioteket.

Prosjekt og utviklingsmidler

Nasjonalbiblioteket disponerer prosjektmidler som skal stimulere til utvikling i norske bibliotek. Prosjekt- og utviklingsmidlene skal bidra til å utvikle bibliotekfeltet, og ha verdi utover det enkelte bibliotek. Rammene for utviklingsmidlene blir fastsatt i forbindelse med behandlingen av statsbudsjettet.

UHR B har tidligere deltatt i arbeidet med å gi anbefalinger ved tildeling av Nasjonalbibliotekets frie utviklingsmidler. I 2014 fikk UH-bibliotekene innvilget prosjekter for 5,6 millioner, noe som utgjorde om lag 25 % av de frie utviklingsmidlene. Disse utviklingsmidlene har vært avgjørende for å sikre nødvendig utvikling og innovasjon i UH-bibliotekene.

Det var en periode uavklart om bibliotek som ikke sorterer under Kulturdepartementet kunne søke utviklingsmidler. I *Nasjonal bibliotekstrategi 2015-2018* fremgår det at fagbibliotek kan søke midler under kategorien 2. *Bibliotekutvikling med prosjekt- og utviklingsmidler*, punkt 4: «Videreutvikling av biblioteket som læringsarena i samarbeidsprosjekter mellom skolebibliotek, folkebibliotek og fagbibliotek.» (s. 7)

Løpende samarbeid med Nasjonalbiblioteket.

Nasjonalbibliotekets rådgivende utvalg avvikles og erstattes av et strategisk råd

Det nye rådet som vil bestå av representanter fra bibliotekfeltet, og skal bidra til at Nasjonalbiblioteket fører en god, regelmessig og samordnet dialog med bibliotekene i perioden for den nye statlige bibliotekstrategien 2015-2018.

Viktige oppgaver for rådet vil være å:

- melde om erfaringer fra oppfølging av bibliotekstrategien
- bidra til eventuell justering av strategien etter behov
- gi generell tilbakemelding på Nasjonalbibliotekets tjenester og virksomhet
- evaluere bruk av utviklingsmidler

Rådet oppnevnes for perioden 2015-2018. Det vil i tillegg bestå av ca. fem representanter for små og mellomstore bibliotek, utnevnt av Nasjonalbiblioteket. Minst en av disse skal ha kompetanse på skolebibliotek. Rådet vil møtes to ganger i året.

UHR B er representert ved leder og nestleder i utvalget, mens utvalgssekretæren er oppnevnt som vara.

I tillegg vil Nasjonalbiblioteket opprettholde de faste årlige dialogmøter med fylkesbibliotekene, UHR B, storbybibliotekene og Norsk bibliotekforening. På disse møtene deltar UHR Bs leder, nestleder og utvalgssekretær.

UH-bibliotekene vil arbeide for at:

Samarbeidet med Nasjonalbiblioteket styrkes.

UH-bibliotekene søker på Nasjonalbibliotekets prosjekt- og utviklingsmidler.

Norske fagtidsskrifter som ikke inngår i databaser kan få tilbud om digitalisering og åpen tilgang via Nasjonalbiblioteket.

”Å spørre om vi trenger bibliotekene nå som det finnes så mye informasjon avdekker omtrent samme innsikt som å spørre om man trenger veikart nå som det er blitt så forferdelig mange veier.” (Bing 2005).

REFERANSER

Audunsson, R (2008). *Til Bok og Bibliotek*. Hentet 20. august 2015 fra:
<http://www.bokogbibliotek.no/har-det-noen-hensikt-atse-pibliotekforskning>

Bing, J. (2005). *Morgenbladet 29. juli*

Carlsson, H. og Hällgren, M. (2008). *Inventering av bibliometrisk verksamhet vid svenska lärosäten*. Göteborg: Arbetsgruppen för bibliometri, SUHF/Forum för bibliotekschefer.
Hentet 20. august 2015 fra:
https://gupea.ub.gu.se/bitstream/2077/18182/1/gupea_2077_18182_1.pdf

CRISStin: <http://www.CRISStin.no/>

DAMVAD (2013). *Forskning om forskning og innovasjon. Kartlegging for Forskningsrådet*
Hentet 20. august 2015 fra:
<http://www.damvad.com/media/100844/satellite-1-.pdf>

Database for statistikk om høgre utdanning; <http://dbh.nsd.uib.no/>

Difi (2015). *Universell utforming av IKT*. Hentet 20. august 2015 fra:
<https://www.difi.no/veiledning/universell-utforming-av-ikt>

European Commission (2013). *Guidelines on Open Access to Scientific Publications and Research Data in Horizon 2020*. Hentet 20. august 2015 fra:
http://ec.europa.eu/research/participants/data/ref/h2020/grants_manual/hi/oa_pilot/h2020-hi-oa-pilot-guide_en.pdf

Forskningsrådet (2015). *Nasjonal infrastruktur for bibliometri*. Versjon juni 2015. Forslag fra en arbeidsgruppe nedsatt av Norges forskningsråd.

Forskningsrådet (2014). *Nasjonal satsing på forsknings infrastruktur*. Hentet 20. august 2015 fra: <http://www.forskningsradet.no/no/Utlysning/INFRASTRUKTUR/1231248774631>

Forskningsrådet og UHR (2014). *Innføring av Totalkostnadsmodell i UoH-sektoren. Veiledning for oppsett av budsjett i søknader til Forskningsrådet*. Hentet 20. august 2015 fra:
http://www.uhr.no/documents/Totalkost_hjelptekster_UH_sekt_170114.pdf

Høivik, T. (2007). *Plinius*. Hentet 20. august 2015 fra:
<https://plinius.wordpress.com/2007/04/08/sk-1407/>

Kulturdepartementet (2015) *Nasjonal bibliotekstrategi*. Hentet 20. august 2015 fra:
https://www.regjeringen.no/contentassets/e1dd0466444d4d5d9d02e8d6897d38fb/nasjonal_bibliotekstrategi_2015-2018.pdf

Kunnskapsdepartementet (2015). *Tilstandsrapport Høyere utdanning*. Hentet 20. august 2015 fra: <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/tilstandsrapporten-2015/id2409832/>

Laursen, L.B., Brøndum I., Düring Davidsen, K., Hagelskjær A. og Schjødt Svensson D. (2013). *Forskerservices i danske FFU-biblioteker: best practice // next practice*. Netværk for Forskningsunderstøttende Services - NEFUS-rapport. Copenhagen. Hentet 20. august 2015 fra:

http://dfdf.dk/index.php/rapporter/doc_download/151-rapport-om-forskerservice-i-danske-forskningsbiblioteker

Meld. St. 7 (2014–2015). *Langtidsplan for forskning og høyere utdanning 2015–2024*. Oslo: KD.

Meld. St. 18 (2014–2015). *Konsentrasjon for kvalitet. Strukturreform i universitets- og høyskolesektoren*. Oslo: KD.

Meld. St. 18 (2012–2013). *Lange linjer – kunnskap gir muligheter*. Oslo: KD.

Nasjonalbibliotekets sider for statistikk i fag- og forskningsbibliotekene. Hentet 20. august 2015 fra: <http://www.nb.no/Bibliotekutvikling/Tall-og-fakta/Statistikkrapportering>

Nasjonale indikatorer for fag- og forskningsbibliotekene. Hentet 20. august 2015 fra: <http://www.nb.no/Bibliotekutvikling/Tall-og-fakta/Statistikk-for-norske-bibliotek>

NOKUT (2015). *Begreper og termer i NKR*. Hentet 20. august 2015 fra: <http://www.nokut.no/no/fakta/det-norske-utdanningssystemet/nasjonalt-kvalifikasjonsrammeverk-for-livslang-laring/begreper/>

NOKUT (2015). *Studiebarometeret 2014*. Hentet 20. august 2015 fra: <http://www.nokut.no/no/universitet-og-hoyskoler/studiebarometeret/>

Norgesuniversitetets rapport (2015) *Digital tilstand 2014*. Hentet 20. august 2015 fra: https://norgesuniversitetet.no/files/dt_2014_250615.pdf

NOU 2014:5. *MOOC til Norge — Nye digitale læringsformer i høyere utdanning*. Oslo: KD

NOU 2014:7. *Elevenes læring i fremtidens skole Et kunnskapsgrunnlag*. Oslo: KD

Prop 1 S (2015–2016). *Kulturdepartementet. Proposisjon til Stortinget*. Oslo: KUD.

Prop. 1 S (2015–2016). *Kunnskapsdepartementet. Proposisjon til Stortinget*. Oslo: KD

Prop. 1 S (2011–2012). *Kunnskapsdepartementet. Proposisjon til Stortinget*. Oslo: KD

Rafste, E. T. (2008). *Informasjonskompetanse – elevaktivitet og undersøkende arbeidsmetoder*. I Hoel, T., Rafste, E. T. & Sætre, T. P. *Opplevelse, oppdagelse, opplysning: Fagbok om skolebibliotek*. Oslo: Biblioteksentralen.

Rehn, C., Gornitzki, C., Larsson, A. & Wadskog, D. (2014). *Bibliometric handbook for Karolinska Institutet*. Hentet 20. august 2015 fra: http://kib.ki.se/sites/default/files/bibliometric_handbook_2014.pdf

Shumaker, D. (2009). *Models of Embedded Librarianship. Final Report*. Special Libraries Association Research Grant

Trontalen (29015) *Hans Majestet Kongens tale til det 160. Storting ved dets åpning*. Hentet 20. oktober 2015 fra: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/hans-majestet-kongens-tale-til-det-159.-storting-ved-dets-apning/id2454996/>

UHR (2014). *Digitalt pensumsystem - sluttrapport fra arbeidsgruppe nedsatt av UHRs Bibliotekutvalg, juni 2014*. Hentet 20. august 2015 fra: http://www.uhr.no/documents/sluttrapport_digitalt_pensumsystem_2014_06.pdf

UHR (2014). *Fra papir til digitalt pensum*. Hentet 20. august 2015 fra: <http://www.ub.uio.no/om/prosjekter/digitalt-pensumsystem/fra-ptild-pensum/sluttrapport-fra-papir-til-digitalt-pensum-2011.pdf>

UHR (2015). *Krav til pedagogisk kompetanse i UH-sektoren*. Hentet 20. august 2015 fra: http://www.uhr.no/documents/Nasjonale_veiledende_retningslinjer_for_uh_pedagogisk_basis_kompetanse.pdf

UHR (2012). *Plagiering i universitets- og høyskolesektoren: Felles problem, felles*. Hentet 20. august 2015 fra: http://www.uhr.no/documents/Plagiering_rapport_fra_arbeidsgruppe_19_desember.pdf

Universitetet i Oslo (2015). *Dataeksplosjonen – en stor utfordring, og en gedigen mulighet!* Hentet 20. august 2015 fra: <http://www.usit.uio.no/om/organisasjon/uav/itf/saker/forskningsdata/lagring-og-delning-av-forskningsdata.pdf>

WIPO (2013). *Marrakesh Treaty to Facilitate Access to Published Works for Persons Who Are Blind, Visually Impaired or Otherwise Print Disabled*. Hentet 20. august 2015 fra: <http://www.wipo.int/treaties/en/ip/marrakesh/>